

Je mnoho povolanych a málo vyvolených, tak by se dal shrnout životní příběh divadelního teoretika, dramaturga a překladatele, jehož nepřízeň a restrikce režimu dohnala do jeho nejúspěšnější role herce.

Narodil se 15. února 1932 ve Varnsdorfu do česko-židovské rodiny obchodního cestujícího s nádobím Pavla Suchařípy. Po třech letech se rodina odstěhovala do Prahy. Za války byl otec po udání, že nenosí židovskou hvězdu, odvezen do koncentračního tábora. Prošel Terezínem i Osvětimí. Jak se rodina později dozvěděla, zemřel několik týdnů před koncem války v Mauthausenu. Maminka zůstala s dětmi trvale sama, i když to nebylo vůbec snadné.

Už při studiu na gymnáziu působil Leoš v Divadelním kolektivu mladých, který vedl Darek Vostřel. Tento zájem jej později nasměroval ke vstupu na DAMU, které započal roku 1951. Jako člen komunistické strany byl vybrán ke studiu na Vysoké škole divadelní v Moskvě – Státním divadelním institutu A. V. Lunačarského (GITIS) v Moskvě. Pobýval tu v letech 1952–1957. Získal zde dobrou znalost místních poměrů i ruského jazyka. Osvojil si ho na tak vysoké úrovni, že jej mnozí považovali za rodilého mluvčího. To mu později umožnilo překládat díla sovětských autorů. Našel si tam i první manželku, spolužačku, tanečnici Toňu, s níž měl syna Pavla. Stejně jako jeho otec i on byl udán. Soused ho nahlásil sovětské tajné bezpečnosti, která jej přiměla pod nátlakem vyhoštění podepsat loajalitu.

Po ukončení studia se vrátil do Čech a přivezl s sebou i svou rodinu. Manželství se po třech letech rozpadlo. Nastoupil jako redaktor do Divadelních novin, vedených profesorem Kopeckým. Při psaní článků a kritik zúročil nabyté vzdělání v oboru teorie a dějin divadla. Postupně se vypracoval až na šéfredaktora. Krátce vyučoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ale brzy zakotvil v časopise Divadlo. Soubor jeho původně časopisecky uveřejněných teoretických i kritických studií vyšel knižně roku 1998 pod názvem *Pravidla hry*.

Jeho kolegové Jaroslav Vostrý a Ladislav Smoček založili roku 1965 divadlo Činoherní klub, tam s nimi působil v letech 1968–1973 jako dramaturg i příležitostný herec. Kromě této práce vystupoval s Ivanem Vyskočilem v tzv. textapealových představeních v jeho Nedivadle, působícím v Redutě. Navíc doplnil hudební dvojici Vodňanský–Skoumal.

S nadšením se věnoval překládání děl ruských autorů, zejména A. P. Čechova. První byl roku 1969 Višňový sad pro inscenaci Jana Kačera v Činoherním klubu. „*Svým překladem Višňového sadu, vůbec prvním překladem Čechova, který udělal, navždycky změnil názor na ruskou klasiku. V Suchařípově překladu byl Čechov najednou moderně myslícím člověkem s velkým smyslem pro humor. Vlastně se podobal Leošovi,*“ říká Jan Kačer.

Následoval Ivanov (1978), Tři sestry (1982), Strýček Váňa (1984) a Racek (1985). Jeho překlady byly značně odlišné od těch, které už existovaly. Způsobila to nejen dokonalá znalost jazyka, ale též ruské společnosti i zvláštností mentality postav. Přizpůsobil jazyk hovorové češtině, čímž díla i při zachování historického koloritu zjednodušil, zesvětštil a otevřel jejich pochopení širšímu obecenstvu. Když popisoval své překladatelské metody, říkal, „*že vezme ruský text a přeloží ho. Když ho odevzdá, teprve přečte už hotové překlady stejného díla a porovná je se svým.*“

Mezi jeho úspěšné překlady můžeme zařadit díla Hráči (1983) a Ženitba (1994) N. V. Gogola, Maškaráda (1963), Les (1977) a Šťastný den (1978) M. J. Lermontova, Výnosné místo (1979) A. N. Ostrovského, Dva šípy (1984) A. M. Volodina či Na dně M. Gorkého. Každopádně lze říci, že ač překlady obecně velmi rychle zastarávají, jeho překlady Čechova, ale i dalších autorů jsou vysoce ceněné a žádané, neboť se často hrají v nezměněné podobě až do dnešních dnů.

Závěr šedesátých let přinesl také změnu jeho smýšlení. Po vstupu sovětských vojsk do ČSR odešel z důvodu úplné deziluze z řad KSČ. Společenská situace, která se přiostrhovala, dopadla na jeho domovskou scénu i na něj osobně. Lídři divadla měli z politických a ideových důvodů omezenou uměleckou činnost a většina z nich ani nesměla pracovat v Praze. Suchařípa se přesunul do Karlových Varů, kde ještě jako dramaturg působit mohl. Nepohodl se tam ale s ředitelem, a tak spolu s Ivanem Rajmontem odešel roku 1975 do Činoherního studia v Ústí nad Labem.

Místo dramaturga podléhalo schválení výboru komunistické strany a bylo jasné, že neprojde, proto byl přijat na tuto funkci na zapřenou a oficiálně figuroval jako herec. Vzpomínal na svůj dávný sen a od menších rolí se úspěšně propracovával až k těm titulním. Nezapomenutelné jsou jeho role markýze v Jakubovi fatalistovi nebo starosty ve Vášni jako jed či v Dobových tancích, Dorna v Rackovi, Čebutykina ve Třech sestřích. Z nenápadného protagonisty malých rolí se pod vedením přítele, režiséra Rajmonta, a posléze dalších stal uznávaným hercem a váženým členem divadelních souborů. Jeho nevystudované herectví bylo velmi osobité. Byl osobou velmi temperamentní a dynamickou, což se odráželo ve zvučném hlasu, v rozmáchlých gestech, silně znázorněných emocích i ironii. Naproti tomu měl pochopení pro jemné, někdy až naivní prožívání vytvářených postav. Tento zdánlivý protiklad z něj vytvořil herce milovaného a obdivovaného diváky a uznávaného kritikou.

Uplatnil zde velmi mnoho svých překladů, nejvíce Čechova, nýbrž i některé další. Například otevření divadla v nové budově na Střekově se uskutečnilo s inscenací Tři sestry.

Vedle úspěchů uměleckých mu to přineslo taktéž celotýdenní odloučení od ženy Heleny a dvou dětí Davida a Lucie, kteří zůstali v Praze. V nuzných a provizorních podmínkách prožil třináct let velmi bohémského života. Nebylo však na výběr, jelikož ani jeho žena nesměla publikovat a své občasně práce uváděla pod cizími jmény. Bylo nutné živit rodinu. Náročnost situace se odrazila na jeho zdraví. V letech 1980–1984 ho postihl infarkt a dvě mrtvice. Po druhé, těžké, zůstal částečně ochrnutý na pravou polovinu těla a musel se znovu naučit mluvit. Získal tím zcela zvláštní a charakteristický

mluvený projev. Obrovské odhodlání a láska k divadlu mu pomohly překonat handicap, které jsou pro většinu účinkujících „smrtné“, a vrátit se, byť fyzicky omezeně, ale jinak plnohodnotně na divadelní prkna.

Uvolnění režimních zákazů umožnilo na sklonku osmdesátých let návrat některých umělců zpět do pražských divadel. Z Ústí odešel Rajmont a po něm roku 1988 i Suchařípa.

Původně mohl působit jako dramaturg v Divadle Na zábradlí, ale nastoupil do Realistického divadla, kde se uplatnil jako herec. Zde se seznámil s mladým režisérem Petrem Léblem, který následně převzal vedení Divadla Na zábradlí po zemřelém Janu Grossmanovi, jenž sem přetáhl i Suchařípu. Ten tu exceloval v představeních Don Juan, Pokušení a Brko.

Lébl byl neobyčejný, mimořádný, talentovaný a nekontrolovatelně tvůrčí režisér, jenž mu nabídl několik úžasných rolí. Například role Mikuláše v kostýmu stegosaura ve hře Vojcev je nezapomenutelná. Spojovala je láska k Čechovovi a neobvyklé vidění vyprávěných příběhů. Z tohoto otcovsko-přátelského spojení se zrodila představení Racek a Ivanov, za něž získali Cenu Alfréda Radoka, i hra Strýček Váňa. Suchařípa zde nejen hrál, ale též uplatnil své překlady a přispěl s nápady na realizaci.

Suchařípův celoživotní přítel Ivan Vyskočil se vyjádřil takto: *„Bylo to vzácné spojení mezi nimi. To byla skutečně velmi šťastná chvíle, kdy k tomu došlo, protože vzájemné inspirování, ta vzájemná výměna energií byla zcela evidentní...“*

Komorníka Firse si zahrál i na prknech Národního divadla ve Višňovém sadu pod vedením Ivana Rajmonta v letech 1995–1996.

Sen si otec a syn David splnili v letech 2001–2005 při společném účinkování v Činoherním klubu ve hře Čekání na Godota. Poslední nastudovanou hrou, v níž účinkoval až do konce, byla Frielova Afterplay.

Samostatnou kapitolu si zaslouží jeho působení ve filmu i v televizi, kde většinou vystupoval v menších a nevýznamných rolích, ale měl dar i tyto role zvýraznit a vyčnívat svým projevem tak, že se pro diváka staly významné a zapamatovatelné. Jmenovat můžeme například filmy Spanilá jízda (1963), Návrat ztraceného syna (1966), Pět holek na krku (1967), trezorový snímek Skřivánci na niti (1969), Případ pro začínajícího kata (1970), Útěk (1977) natočený v německé produkci, Straka v hrsti (1983), Jára Cimrman ležící, spící (1983), Prodavač humoru (1983), Jak básníci přicházejí o iluze (1984), Přátelé bermudského trojúhelníku (1987), Anděl svádí ďábla (1988), Lovec senzací (1988), Něžný barbar (1989), Byli jsme to my (1990), Vracenky (1990), Svědek umírajícího času (1990), Už (1996), Zdivočelá země (1996), Ene bene (1999), Cesta z města (2000).

Hlavní roli, o níž se traduje, že byla psána přímo pro něj, mu dala Věra Chytilová v komedii Faunovo velmi pozdní odpoledne (1983). Jde o příběh stárnoucího seladona a milovníka žen a zejména mladých dívek, který ze strachu před přicházejícím stářím a smrtí zoufale hltá život, přičemž si

uvědomuje, jak pošetilé a bláhové je jeho snažení. Odměnou za požívačný a sebestředný život je mu samota a prázdnota. Suchařípa ztvárnil tohoto nejdříve elegantního a okouzlujícího muže, proměňujícího se v tragickou figurku, naprosto excelentně. Využil své civilní herectví plné lehkosti, ironie a živelnosti, ale i melancholické a psychologicky propracované polohy zvládl mistrně.

Jeho herectví můžeme obdivovat v několika záznamech divadelních představení, které vznikly v letech 1995–2002. Jedná se např. o tituly Racek, Revizor, Strýček Váňa, Ztížená možnost soustředění, Ivanov a Táňa, Táňa.

V novém tisíciletí se jeho zdraví velmi horšilo. Načas se vzdal kouření, ale pití vodky se vzdát nedokázal a rady lékařů poslouchal jen napůl. Nejvíc ze všeho si přál hrát divadlo. Jak sám řekl: *„Vím, že jdu přes své síly, žiju poslední okamžiky, kdy člověk ještě může tvořit. Tak proč bych měl šetřit síly? Na co? Možná bych si tu prodloužil existenci, ale ne život. Kdybych nemohl pracovat, nemělo by to smysl.“* V roce 2005 byl už velmi nemocný a po operaci cév 16. června zemřel.

Jeho život byl velmi bohatý i přesto, že nebyl snadný, hleděl na něj s pokorou a nadhledem. *„Těžko se ta kára životem táhne, ale mně to vždy šlo, a když byla nepříjemnost, věděl jsem, že je to za něco, že se za všechno musí platit. To splácení mi nepřišlo tak obtížné a těžké.“*

(Zpracovala: Hanka Lukešová)